

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԽԹ.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 3, 1896

ԹԻԻ 35

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կը յիշէք	273
Քրիստոս ճշմարտութիւնը	273
Սինայէ Յորդանան	274
Կրօնական Ստուգութեան Սահմանները	274
Ժրաջան Անձինք	275
Շարժութիւններուն Առողջաբանութիւնը	275
Հանձարեղ Բաղդատութիւն Մը	275
Բաղդատութիւն Մեքենաներու Եւ Մկան- ներու Ուժերուն Մէջտեղ	276
Բնակչ. Եւ Իր Մատուցած Մատուցութիւն- ները	276
Գործաւոր Շուն՝ Երկաթեղինաց Գործարա- նին Մէջ	276
Ճարտարագէտ Մուկը	277
Աղբիւր Հիւանդութիւն	277
Թղթակցութիւնք	—
Արձակուրդներու Աւթիւ	277
Հանդէս Քաղաքական	278
Դրամական	280

ԱՒԵՏԱՐԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ. Կը հրատա-
րակուի ամէն շաբաթ օր:

Տարեկան գինն է ամէն տեղւոյ համար
կանխիկ 1 1/2 մեծիտիյէ, վեցամսեայն՝ 3/4
մեծիտիյէ: Թղթատարի ծախքը խմբագրու-
թեան վրայ է: Մէկ քերթի գինն է 30 փարա:
Խմբագրութեան, բաժանորդագրութեան
եւ քղթատարութեան պատկանեալ ամէն
գրութիւնք պարտին ուղղուիլ առ Մր. Հ. Ս.
Պարնըմ, Ամերիկան Խան, Կ. պոլիս:

Ամերիկայի Միտիոնարաց Ընկերութեան Կողմանէ,
Ճ. Ք. ԿՐԻՆ, ԱՐՏՈՆԱՏԵՐ
Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, ՏԵՐԵՆ-ԽՄԱԳԻՐ

ԿԸ ՅԻՇԷՔ

Կը յիշէք այն կիրակին երբ ձեր սիրտը
խորապէս յուզուեցաւ և դուք եկեղե-
ցիէն մեկնեցաք ձեր խաչը վերցնելու
և ձեր անձը Յիսուսի նուիրելու կէս
համոզմամբ: Այդ օրը փրկիչը ձեր քով
կեցաւ և ձեր որոշման սպասեց, բայց
աշխարհի խնդրութիւնները և յիմարու-
թիւնները զօրաւոր բռնան, և դուք
ըսիք, “Աւերի աղէկ պատեհութեան մը
պիտի սպասեմ”: Այդ պատեհ առիթը
դեռ չներկայացաւ:

Կը յիշէք սուգի օրը, երբ ձեր պա-
տուհաններէն սև վարագոյրներ կախուե-
ցան և լոյսը ձեր բնակարանին մէջ մա-
րեցաւ, երբ աշխարհը դադարեցաւ ու
հրապոյր ունենալէ ձեզի համար և դուք
զգացիք թէ միայն մէկ ապաւէն և մէկ
յոյս կրնայ ըլլալ ձեր խոցուած հոգւոյն
համար: Այդ օրը փրկիչը շատ մօտ էր

ձեզի, բայց ժամանակէ մը ետեւ դուք
դարձաք ձեր միտքաբանութիւնը և սփո-
ւանքը փնտռել աշխարհի անցաւոր ու-
նայնութիւններուն մէջ: Ձեր վիճակն
այսօր ո՞րչափ տարբեր պիտի ըլլար
եթէ միտքն այն ժամուն յօժարէիք դուք
ընդունիլ իր հրաւերը և իրեն նուիրել
ձեր անձը: Թերեւս շատ անգամ մեր-
ժած էք լսել անոր մինչ կը հրաւիրէր
ձեզ ապաշխարութեան: Թերեւս շատ
անգամ կրնակ դարձուցած էք անոր
մինչ իր ձեռքը ձեզի կ'երկնցնէր որ-
պէս զի ձեզ փրկէ: Թերեւս շատ ան-
գամ դիմադրած էք անոր աղաչանաց
մինչ կը յորդորէր ձեզ որ ընդունիք իր
ողորմութիւնը: Բայց տակաւին կը սպասէ
որպէս զի օրհնէ ձեզ: Հոգ. չէ՝ թէ ո՞ր-
չափ ուշ է ժամը, դեռ գոց չէ դուռը,
ողորմութեան դուռը դեռ գոց չէ: Ներ-
կայ ժամուս ո՞րչափ բան կախում ունի
ձեր որոշումէն:

ՔՐԻՍՏՈՍ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ

Մեր Տէրը Յիսուս Քրիստոսի խօս-
քերը շատ բան կը պարունակեն, բայց
չեն պարունակեր բառ մը որ ըսուած
ըլլայ լոկ մեծարանքի, յարգանքի և
անհիմատ հաճոյակատարութեան և աշ-
խարհային շողորմութեան համար: Ով
որ անոր դար, բարեկամ թէ թշնամի,
ով որ իր տունն հրաւիրէր զայն, ով որ
անոր դիմէր խրատի համար, յանձն
պիտի առնէր զանեւ կամ ընդունիլ
ճշմարտութեան համաձայն վարմունք մը:
Անոր քով մեղաւորը մեղաւոր, կեղծա-
ւորը կեղծաւոր, մատնիչը մատնիչ է
և իբր այն կ'ողջունուի: Մենք, իբր
տասնեւութ դար յետոյ Քրիստոսի կե-
նաց պատմութիւնը կարդալու պահուն,
հազիւ կը զգանք թէ այս ինչ երեւոյթ-
եղած ըլլալու է այժմեանին չափ շողո-
քորթ, այժմեանին չափ ստախոս, յայն-
ժամու աշխարհին մէջ: Երկրի վրայ
Անձ մը կը պտըտէր որ յայտնապէս
ամէն կեանքի չափը կ'առնէր և ամէն
սրտի խորերը կը զննէր, Անձ մը՝ որ
կրնար ստորոգել, և իրեն գործ ըրած
էր ստորոգել, իրեն դիմող մարդկային

ամէն էակ, ճիշդ ինչպէս որ էր, բա-
րոյական և անբարոյական, անկեղծ և
կեղծ, ջերմեւանդ և անտարբեր, հա-
ւատարիմ և անհաւատարիմ: Ուրիշ
ոչ մէկ անձ կրնար այդպէս ընել ար-
դարութեամբ: Ուրիշ ոչ մէկ անձ կրնար
այդպէս ընել վայելչութեամբ: Բայց
Քրիստոսի վրայ այնպիսի բան մը կար
որ մարդիկ կրնային տանիլ անոր դա-
տումներուն, և թէ և անոր խօսքերը
սիրտ ծակէին՝ կը տարուէին: Եւ դեռ
կը մնան իր խօսքերը անկորուստ Գիր-
քին մէջ արձանագրուած: Գրուած են
մեզի խրատ ըլլալու համար: Յիսուս
Քրիստոս մեզ կը տեսնէ ինչպէս որ ենք,
և իրականութեան հիման վրայ կրնայ
միայն վարուիլ մեզի հետ: Մեղմէ ու-
մանք զգացած են ասոր բարիքը: Մեր
մեղաւորութեան նկատմամբ խորին հա-
մոզման վայրկեաններու մէջ աննկա-
րագրելի միտքաբանութիւնն ունեցած ենք
այնպիսի ներկայութեան մը մէջ մտնե-
լու, ուր ծանօթ ենք ինչպէս որ ենք
և սակայն համբերութիւն կը ցուցուի
մեզի: Այդ զգացման մէջ, եթէ ցաւ ալ
կայ, խաղաղութիւն կայ: Յիսուս Քրիս-
տոսի բացատրելու բան մը չունինք: Կե-
նանք հոն իր ոտքը: Գիտէ մեզ կատա-
րելապէս և սակայն մոտիկ կ'ընէ: Ճշմար-
տութեան մէջ միշտ խաղաղութիւն կայ:
Եթէ մարդոց խոստովանելու մէջ հան-
գիստ չենք փնտռեր, պատճառը մա-
սամբ սա է որ անհնար է խոստովանիլ
կարող չենք, եթէ ուզենք, ինքզինքնիս
ցուցնել ինչպէս որ ենք: Մասամբ ալ
սա է որ չենք կրնար մարդու վստահիլ:
Մարդը, եթէ միայն տեսնէ մեզ ինչ-
պէս որ ենք, կը մերժէ մեզ, կը դարչն
մեղմէ: Բայց Քրիստոս կարող է տես-
նել և այդու ամենայնիւ տակաւին
կը սիրէ: Եւ հոգին կը զգայ զայս:
Խնդրութեան և ուրախութեան ժամերու
մէջ, հպարտութեան և տգիտութեան
օրերու մէջ, թերեւս չզնահատենք զՔրիս-
տոս կա՛մ իր ճշմարտութեան և կա՛մ
իր զթածութեան համար: Բայց թող
զայ չար օրը, ի դերեւ ելած փառասի-
րութեան, դառն կսկիծի և որ չարագոյն

ԻԵՆ
358
359

է՝ խղճի խայթի, ամօթի և արատաւորեալ պատուի օրը, և ահա բան մը (ինչպէս կ'ուզէ՝ այնպէս մեկնեցէք) հոգիին վստահութիւն կը ներշնչէ և կը դարձնէ զայն ճշմարտասէր և գլխած Տէրօրը, ապահով ըլլալով թէ իր խօսեմէն առաջ չա գիտէ ամէն բան և թէ տակաւին կրնայ առատապէս ներել:

ՄԻՆԱՅԷ ՅՈՐԴԱՆԱՆ

[Խմբագրակազմ]

18.

Մովսէս իր երրորդ ուղերձին ատեն (ԻԷ. 1.) իրեն հետ կ'առնէ Իսրայելի ծերերը (ԻԷ. 4), նաեւ քահանաները եւ Ղեււտացիները (ԻԷ. 9)։ Այս ուղերձին գլխաւոր նիւթն է օրհնութիւն եւ անէծք։ Մովսէս նախ կը պատուիրէ որ Յորդանան գետէն անցնելէ ետեւ քարեր կանգնեն Գերազ լեռան վրայ եւ գանոնք կիրով ծեփեն եւ ապա կիրին վրայ գրեն «աս օրէնքիս բոլոր խօսքերը»։ Ասով չուզեց ըսել Հնգամատենին ամբողջութիւնը, ոչ ալ լոկ Տասնաբանեան, կամ օրհնութիւնները եւ անէծքները, այլ օրինաց վրայով խօսուած ուղերձները որ կը բովանդակին Բ օրինաց գիրքին մէջ եւ կը կազմեն անոր մեծագոյն մասը։ Այս գրութիւնը վկայութիւն մը պիտի ըլլար թէ Իսրայելացիք առին Քանանու երկիրը շնորհիւ միայն սա իրողութեան թէ իրենք Տէր Աստուծոյն ծառաներն էին որ ուխտած էին պահել օրէնքը, Գերազ լեռը, ուր անէծքները արուեցան, օրէնքը գրելու իբրեւ տեղ ինտրուեցաւ կամ անոր համար որ Գարի-զին լեռէն բարձր էր եւ կամ անոր համար որ ուղեւեցաւ որ այս գրութիւնը անէծքներուն նման ազդարարութիւն մը ըլլար ժողովրդին։

Երբ օրհնութիւնները եւ անէծքները կը կարգանք, մեր ուշադրութիւնը կը գրաւէ սա իրողութիւնը թէ անէծքները աւելի շատ տեղ բռնած են։ Նախ կարգ մը անէծք կայ ԻԷ. գլխուն վերջը, ապա ԻԸ. երկայն գլխուն երեք չորրորդէն աւելին ալ անէծք է։ Եթէ ասոր պատճառ մը փնտենք, կը գտնենք ոչ թէ սա ենթադրութեան մէջ թէ Տէրն աւելի կը սիրէ անիծել քան օրհնել, կամ թէ երբեք կը սիրէ անիծել, այլ սա իրողութեան մէջ թէ Տէրը, կատարելապէս ճանչնալով երբայական նկարագիրը, տեսաւ որ զանոնք հնազանդութեան պարտաւորելու համար հարկ էր ուժգնապէս կոչում ընել երկիւղի շարժառիթին։

Ուրիշ բան մը զոր կը նկատենք՝ սա է թէ բոլոր խոստումները եւ սպառնալիքները նիւթական բարիքներու վերաբերեալ են։ Թէեւ չափազանցութիւն է ըսել, ինչպէս կ'ըսեն ոմանք, թէ Երբայեցիք ապառնի կեանքի վերաբերեալ գիտութիւն կամ ակնկալութիւն չուէին, ճշմարիտ է թէ այդ կեանքին վերաբերեալ ակնարկութիւնները բաղդատապէս քիչ են Հին Կտակարանին մէջ։ Քրիստոս էր որ իւրոյս բերաւ անմահութիւնը։ Հիմա որ անոր խօսքերն ունինք, եւ մանաւանդ հիմա որ նա մեռած, գերեզմանէն ելած եւ երկինք համբարձած է, երկինք եւ յաւիտենականութիւն ամէնօրեայ մտածութեան եւ ակնկալութեան տոարկայ եղող իրականութիւններ են Աստուծոյ ծառաներուն համար ինչպէս չէին Հին Տաւաթութեան ժամանակ։ Վարձքերը եւ պատիժները որոնց ուղղուեցան անոնց աչքերը

գլխաւորապէս այս կեանքի վերաբերեալ էին։ Սակայն ճշմարիտ է այս օրհնութիւններուն եւ անէծքներուն մէջ ուսուցում վարդապետութիւնը։ Առաքինութիւնը կը վարձատրուի, մոլութիւնը կը պատժուի այս աշխարհի մէջ։ Ո՛չ այնպիսի կերպով որ լիովին գոհացում տրուի ուղիղի եւ արդարութեան վրայ մեր ունեցած ըմբռնումին։ Օրինակներ կան ամբարշտներու որ կը յաջողին, եւ արդարներու որ փոշիի մէջ ոտից կոխան կ'ըլլան։ Ուրիշ կեանք մը կենալու է, եթէ ամէն մարդ իր յարմար վարձքը պիտի ընդունի։ Եւ աւետարանը կը յայտնէ այդ կեանքը։ Եւ սակայն, եթէ զէպքերը բաւական երկար ատեն զիտենք, պիտի տեսնենք թէ արդարութիւնը օգտակար է ներկայ կեանքիս համար, եւ թէ արդարութեան Աստուած մը կը թագաւորէ մինչեւ անգամ նիւթական բաներու մէջ։ Եթէ ընդհանուր հաշուելիք մը պատրաստենք, պիտի տեսնենք թէ աշխարհի պատմութեան մէջ ուղղութիւն եւ յաջողութիւն զուգընթաց են, մինչ անկում եւ ապերժանկութիւն ամբարշտութեան ընկերներն են։ Իսրայելի պատմութիւնն ուշագրաւ կերպով կը հաստատէ զայս։ Անոնց յաջողութիւնը եւ աղէտներն իրենց վրայ եկան բնական պատճառներով, բայց այս պատճառները Աստուած այնպէս գործածեց որ հոս նախաձայնուած օրհնութիւնները եւ անէծքներն յառաջ բերին։ Թերեւս Աստուած այնպէս տնօրինեց որ ժամանակաւոր այդ հատուցումները եւ պատիժները աւելի արագ եւ աւելի ընդհանրական կամ կանոնաւոր կերպով հետեւեցան Իսրայելի քան ուրիշ քանի մը ազգերու ընթացքին կամ արարքին, բայց բովանդակ պատմութիւնը կ'աւանդէ նոյն դասը թէ ազգային յաջողութեան եւ բարգաւաճման միակ ապահով ուղին է ազգային արդարութիւնը։

ԻԹ. գլխուն առաջին երկու համարներէն կը թուի թէ ուրիշ ուղերձ մը կը սկսի, բայց նախորդ գլուխներուն նիւթին շարունակութիւնն է եւ խոստումները եւ սպառնալիքներն աւելի կը շնչուին։ Լ. գլխուն մէջ ողորմութեան միակերպական խոստում մը կայ։ Կ'ըսուի թէ երբ Իսրայել զղջայ իր մեղքէն, անէծքները պիտի վերցունին անոր վրայէն եւ թշնամիներուն վրայ պիտի գրուին։ Ուղերձը կը վերջանայ խորապէս յուզող հատուածով մը։ Եթէ ընթացողը երեւակայութեամբ դնէ ինքզինք Իսրայելացիներուն մէջտեղ եւ ունկնդրէ ծերունի օրէնդիրին երբ նա, հրաժեշտի վերջին ողջոյնը իր սիրեցեալ ժողովրդին չառած, անգամ մը եւս կը կրկնէ «քու Տէր Աստուածդ» սիրելի մեծ պատուիրանը եւ ապա հանդիսապէս կը յայտարարէ։ «Այսօր երկինքը ու երկիրը վկայ կը բռնեն ձեզի, որ կեանքը ու մահը, օրհնութիւնը ու անէծքը ձեր առջեւը գրի։ Ուրեմն կեանքը ընտրէ որ ապրիս դուն եւ քու սերունդդ»։ Կարող չէ չյուզուիլ այս յոյժ պերճ կոչումէն։

Մովսէս մինչեւ վերջը հաւատարիմ եղաւ։ «Աս օրէնքը գրեց», այսինքն նախորդ գլուխներուն մէջ բովանդակուած ուղերձները, եւ քահանաներուն եւ ծերերուն տուաւ պատուիրելով որ այն ամէն եօթներորդ տարի Տաղաւարահարաց տօնին կարգադրի։ Այսպէս Իսրայելի մէջ հաստատեց այն կանոնը որուն գործադրութեան ստորագրութիւնը կը գտնենք Նէեմ. Ը. 1, 2 համարներուն մէջ։ Գրեց նաեւ (ԼԱ. 22) բառերն այն երգին որ կը գտնուի ԼԲ. գլխուն մէջ։

Երգի վերածուած ճշմարտութիւնը աւելի զիւրաւ կ'ազդէ ժողովրդին սրտին եւ աւելի ապահովապէս կը պահուի կամ կը տպաւորուի յիշողութեան մէջ։ Շատ իմաստութիւն կար մէկուն սա խօսքին մէջ թէ՛ եթէ ինք կարող ըլլայ գրել ժողովրդի մը երգերը, փոյթ պիտի չընէ թէ ո՛վ դրած է անոր օրէնքները։ Մովսէս չչառացաւ պատուիրելով որ իր խօսքերը գրուին իր մեռնելէն ետեւ, այլ հոգ տարաւ որ իր կենդանութեանը ատեն գրուէին, թէեւ հարկ չէ ԼԱ. 24 համարէն հետեւեցնել թէ ինք իր ձեռքով կատարեց գրելու գործողութիւնը։ Հաւանօրէն ինք քարտուղար մը ունէր ինչպէս ունեցաւ Պօղոս։ Յանձնեց նաեւ իր պաշտօնը Յեսուի, զոր նկատեց ոչ այն նախանձով, զոր տկար մարդ մը կրնայ զգալ իր յաջողին նկատմամբ, այլ խանդաղատանքով, եւ յորդորեց զայն ըսելով, «Ուժովցիր ու քաջ եղիր» մի վախնար ու մի զարհուրիր»։

ԿՐՈՆԱԿԱՆ ՍՏՈՒԳՈՒԹԵԱՆ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԸ

Պարկեշտ մարդը, քրիստոնեայ ըլլալ թէ չըլլալ, ստիպուած է ստեպ սապէս խոստովանիլ։ «Ձեմ գիտեր»։ Գիտութեան ամենէն յաջող ուսուցիչներէն մին սովոր է իր աշակերտներուն ըսել, «Ձեր դատողութիւնը առկա թողէք եւ ուրիշ ապացոյցի սպասեցէք»։ Այս կրնայ չգիտականութիւն թուիլ, բայց անխուսափելի չգիտականութիւն է եւ խորապէս իմաստուն։ Խօյ տգէտները միայն ամենագէտ կը կարծեն իրենք զիրենք։ Խոհուն ուսանողը կը գտնէ ինքզինք այնպիսի երեւոյթներու առջեւ զորս անկարող է բացատրել եւ, որքան յառաջ կը տանի իր հետազոտութիւնը, այնքան կը բազմանան անլոյծ խնդիրները։ Հետազոտութեան դաշտերը սահման չունին։

Այս ճշմարիտ է նաեւ կրօնական աշխարհին մէջ։ Հոս հոն կրնայ գտնուիլ մէկը պատրաստ՝ ոեւէ նիւթի վրայ ոեւէ ատեն վարդապետելու։ Բայց քրիստոնեայ վարդապետներ յարածուն հակում մը կը ցուցնեն վարդապետական հայեցողութեան վրայ պատշաճ պիտակը հաստատելու եւ ենթադրութիւնն ու գիտութիւնը ամենայն ճշդութեամբ իրարմէ դանաղանելու։ Ասոր անհրաժեշտ պէտքը անմիջապէս կը տեսնուի երբ ուսումնասիրել սկսինք։ Մեծ խնդիրներ կը քննենք, խնդիրներ՝ որ անցելոյն մէջ մեծ միտքեր շփոթեցուցին։ Օրինակի համար, Աստուծոյ գոյութիւնը, չարին ծագումը, Երրորդութեան երեք անձերուն յարաբերութեանները, մարդկային կամքի ազատութեան եւ աստուածային գերիշխանութեան իրարու համաձայնութիւնը։ Թէեւ հաստատապէս կրնանք յայտարարել թէ Աստուած կայ եւ թէ Աստուած սէր է, չենք կարող ըսել թէ անհունութիւնը կ'ըմբռնենք կամ լիովին կրնանք բացատրել Աստուծոյ գոյութիւնը։ Գիտենք թէ չարութիւն կայ աշխարհի մէջ, եւ թերեւս համոզուած ենք թէ գիտենք թէ առաջին անգամ ինչպէս յայտնուեցաւ մարդկային կեանքի մէջ։ Բայց մեզի ո՛վ պիտի ծանուցանէ անոր նախնական աղբիւրները։ Մարդիկ աշխատած են բացատրել Հօր Աստուծոյ, Որդի Աստուծոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ փոխադարձ յարաբերութիւնը, եւ յայտարարած են թէ իրենց բացատրութիւնը չընդունողներն ոչ ոք կըրնայ երկինք մտնել։ Սակայն իրենց ծանուցեալ բացատրութիւնները բացատրութիւն չեն եւ չունին ուրիշ արժէք, բայց միայն բնա-

զանցական կնճիռներու իբրեւ շողշողուն օրինակներ։ Կրնանք ապահովապէս յայտարարել թէ Աստուած գերիշխան է եւ մարդն ազատ։ Բայց ասկէ աւելին ո՞վ կարող է յայտարարել։ Տարակոյս չկայ թէ այս մասնական չգիտականութիւնը ժիր եւ յանգուզն միտքերու մնայուն գրգիռ մը կը հանգիստանայ եւ այսպէս զանոնք յարատեւ մտածութեան եւ հետախուզութեան գրգռելու օգտակար նպատակին կը ծառայէ։ Ուստի չեն ուզեր ընդունիլ թէ աստուածաբանութեան շրջանակին մէջ բան մը կայ զոր իրենք չեն գիտեր։ Եւ այս մարդիկ կ'ըլլան իրենց եղբայրներուն քննադատները եւ ամէն ճշմարտութեան աւանդապահները։

Սակայն թէ եւ կրօնական խնդիրներու մէջ մասնակի չգիտականութիւնը կրնամ հանդուրժելի ըլլալ, բացարձակ չգիտականութիւնը անտանելի է։ Այն փիլիսոփայութիւնը որ կը հռչակէ թէ բան մը չկրնար գիտցուիլ՝ խաւարի եւ յուսահատութեան փիլիսոփայութիւն է։ Տեղ մը կռուան մը գտնուելու է ուր հոգին կարենայ կենալ եւ ըսել, «Գիտեմ»։ Քրիստոնէին համար այս նախնական գիտութիւնը փորձառութեան շրջանակին մէջ կը գտնուի։ Թէեւ միայն այդ շրջանակին յատուկ չէ, բայց այդ շրջանակին մէջ կը գտնուի անոր հիմը։ Երբ Յիսուսի վրայ յանցանք գտնելու ձգտող Հրեայք շրջապատեցին այն մարդը որուն աչքերը բացած էր Յիսուս, եւ հարցափորձեցին եւ քննեցին զայն վարպետութեամբ եւ խորամանկութեամբ, մարդը իր փորձառութեան վրայ ամուր մնաց։ Անկեղծօրէն խոստովանեցաւ թէ բաներ կային զորս չէր գիտեր, բայց յայտարարեց թէ երկու բան կար զոր հաստատ եւ որոշ գիտէր, այն է թէ ինք կոյր էր եւ հիմա կը տեսնէ։ Ինչ տեսութիւններ ալ յառաջ բերէին Յիսուսի նկարագրին նկատմամբ, փորձառական այս երկու իրողութիւններն անփոփոխ կը մնան։ Այսօր այն մարդը որ գիտէ թէ ժամանակաւ կը սիրէր մեղքը եւ հիմա կ'ատէ զայն, այն մարդը որ գիտէ թէ ինք կը զօրանայ փորձութեան ժամերուն մէջ, կը մխիթարուի տրտմութեան մէջ, կը զգայ թէ իր ստորին բնութիւնն հեռոյնտէ կը տկարանայ եւ թէ իր բարձրագոյն, լաւագոյն բնութիւնն օր ըստ օրէ կը զօրանայ, այսպիսի մարդն այնպիսի ստուգութիւններու կը յենու որոնք հայեցողութենէ չեն խախտիր կամ ազդուիր։ Յիշելու ենք թէ այս ստուգութիւնները երբեք բնաշինչ չեն ըլլար անստուգութիւններու ունէ թուով։ Մարդ մը բան մը գիտնալու համար պէտք չունի ամէն բան գիտնալու։ Հարցափորձի եւ քննութեան այս օրերուն մէջ, երբ շատերս կը նեղուինք այնպիսի հարցումներով որոնց չենք կարող պատասխանել, աղէկ կ'ըլլայ որ ստէպ դառնանք այն բաներուն զորս գիտենք։ Փորձառութիւններ ստացած ենք Աստուծոյ վրայ, անոր ներման, սիրոյն եւ օգնականութեան վրայ։ Ամուր յարինք փորձառական այս իրողութիւններուն եւ մենք զմեզ չափազանց չնեղենք այն բաներով զորս կարող չենք բացատրել։

ԺԱՐԱՋԱՆ ԱՆՁԻՆՔ

Կեանքիդ մէջ մէկ ժամ անգամ թող շանցնի առանց ընելու ճիշդ ինչ որ պէտք է ընել անոր մէջ, եւ առանց շարունակ եւ ուղղակի ընելու՝ սկիզբէն մինչեւ վերջը։ Գործ, խաղ, ուսում, ինչ որ է, անմիջապէս սկսէ։ Եւ կատարէ լիովին։ Յետոյ

ձեռք դարկ միւս գործիդ առանց միջանկեալ վայրկեաններ անցընելու։ Չարմանալի է տեսնել թէ քանի՜ ժամեր ժրջան անձինք աշխատելու կը նուիրեն մէկ օրուան մէջ։ ասոնք իբր թէ կը հաւաքեն եւ բանի կը քերեն ծոյլ եւ դանդաղ անձանց կորսնցուցած վայրկեանները։ Եւ եթէ դուք երբեք տեսնէք թէ շատ մը գործեր կը խոնուին ձեր վրայ, այնպէս որ չէք գիտեր թէ ինչպէս սկսելու է։ ձեզի գաղտնիք մը ըսեմ։ Սկսեցէք առաջին բանէն որ կը հանդիպի ձեզի, եւ ահա բոլոր մնացածները կարգաւ կը յաջորդեն իրարու քաջավարժ գիտութիւններու պէս։ որոնց առջեւ եթէ կատարելու գործ մը ելլէ, թէպէտ դժուար, դիւրաւ կը յաղթուի, քանի որ կարգով կանոնով կը գործուի։ Լսած ըլլալու էք պատմուածն այն մարդուն վրայով որուն հարցուեցաւ թէ ինչպէս այնչափ գործ կատարած էր իր կեանքին մէջ։ «Հայրս սորվեցուցած էր որ երբ ընելիք գործ մը ունենամ, երթամ ընեմ», պատասխանեց։ Ահա գաղտնիքը։ մոգական բանալին։ Բայց միտքէ մի հաներ թէ ինչ որ կատարուելու է, պէտք է կատարուի։ «Երբեք վաղուան մի՛ թողուր ինչ որ այսօր կրնաս ընել»։ Աղուոր կանոն է այս։ Բայց մի ընել ինչ որ կրնայ զղջալու պատճառ ըլլալ քեզի։

ՇԱՐԺՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ
ԱՌՈՂՋԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ
(ՏՐ. Մ. Լ. ՀՅԱՐՈՒՄ)

Անհատական առողջապահութեան ասպարէզը, հանրայինին նման, ընդարձակ է։ Այս նիւթը ունի կերպարանք մը որ աւելի քիչ կը հասկցուի քան զոր պէտք էր հասկցուիլ։ Կը վերաբերի մեր մարմնային ոյժերը բնախօսական աղբիւրներուն նայելով գործածելուն կամ սպառելուն։ Այս է անհատական առողջապահութեան ամենէն կարեւոր կանոններէն մին։ Շատեր, որոնց ուտելու, խմելու, հագուելու, լողանալու եւ այլ կարգի ունակութիւնները աղէկ են առանց բացառութեան, այնպէս ծայրայեղ են կենսական ուժի ծախսման մէջ, որ միշտ վատառողջ են։ Բնախօսական այս ծայրայեղութիւնը անբարոյական մարմնային վարմունք կը կոչենք։ Կան ժամանակներ երբ ամէնքս պարտիմք իբր թէ մեր ձեռքն առնել մեր կեանքերը եւ մեր կենսական ոյժերը վատնել ազատօրէն։ այդ ժամանակներն են դժուարութեան եւ հիւանդութեանց ժամանակները։ Այսու ամենայնիւ եթէ, երբ կ'անցնին այդ ժամանակները, մեր ոյժերը կը նորոգենք հանգստանալով, քնանալով, զրօսելով, կերակուր առնելով, եւն., պէտք չէ որ մասնաւորապէս վնասուինք ատով։ Բայց եթէ չենք ընել այսպէս, մշտնջենաւոր վատառողջութեան վտանգ կայ։

Ձգային ոյժերը ամենէն աւելի արագ կը վատնուին շարժութեանց եւ յուզմանց ատեն։ Շարժութիւնները եւ զգացումները կամքին լիակատար իշխանութեան ներքեւ չեն, եւ ուստի չեն կրնար նուաճուիլ մեր ուղածին պէս։ Շարժութիւնները երկու տեսակ են. հաճոյական եւ ցաւագին։ Հաճոյականներն են՝ սէր, յոյս, ուրախութիւն, ցնծութիւն, խաղաղութիւն։ Ասոնք առողջարար են եթէ չափազանցութեան չեն տարուիր, չեն յոգնեցներ մեզ։ Ծաւագին շարժութիւններն են երկիւղը, ատելութիւնը, բարկութիւնը, նախանձը։ Ասոնք կը հատցնեն կենսական ոյժերը երկու կերպով։ Կը պակսեցնեն մարմնին մէջ կոնովի աճու-

մը, արգելք ըլլալով մարսողական գործողութեան եւ կերակրոյ մարմնին փոխարկուելուն, նաեւ արագ արագ կը ծախսեն ինչ որ կորուլն արտադրած է, եւ քիչ օգուտ յառաջ կը բերեն։ Շատ մը վատառողջութիւններ կան որոնց ստոյգ պատճառը չկրնար հասկցուիլ։ Եթէ մեր ուշադրութիւնը չդարձնենք այս ցաւագին շարժութիւններուն։ Անոնք կը մաշեցնեն մարմինը կամ մաց կամաց բայց անտարակուսելի կերպով, եւ թեւեւս ոչ ոք կը կասկածի, մինչեւ անգամ նոյն իսկ ենթակայ եղողը, թէ ինչ ծածուկ որդ մը կը կրծէ օրիորդ։

Մտածենք կարգաւ այս շարժութիւններէն մէկ քանիին վրայ։ Առաջինն է երկիւղը։ Երկիւղը անտարակոյս կարեւոր դեր մը խաղցած է աշխարհիս պատմութեան մէջ։ Կենդանական աշխարհին մէջ տակաւին կը խաղայ այդ դերը։ Բայց մարդկային սեռը, կենդանիներէն անդին անցած է, եւ տրամաբանութիւնը եւ դատողութիւնը պէտք է ջնջեն երկիւղը։ Չկրնար գիտցուիլ թէ վատառողջութիւնը որքան ունի իր գլխաւոր պատճառը յամր երկարժամանակեայ երկիւղի մէջ, որ լուրթեամբ կը կրծէ ջղաշին դրութիւնը, եւ ոչ միայն կը կարճեցնէ կեանքը, այլ զանիկա նուազ արդիւնաւոր կ'ընէ։ Ատելութիւնը ուրիշ շարժութիւն մըն է որ քիչ տեղ գրաւելու է մարդկային սրտին մէջ։ Ինչ է ատելութիւնը։ Ատելութիւնն է մեծ զգուանք անձի մը դէմ որ թերեւս մենեւ աւելի բարի է, որ թերեւս վնաս տուած է մեզի կամ մեր տեսութիւններուն համաձայն չվարուիր։ Կ'ուզենք որ մեզի ատելի եղողները չարաբուին։ չենք կարեկցիր երբ կորուստ կ'ունենան անոնք, եւ կը ցաւինք անոնց յաջողութեանը համար։ Բայց երբ կը տածենք այսպիսի զգացումներ, աւելի մենք զմեզ կը վնասենք քան մեր ատելիները։ Բուն մեր ջիւղերուն կրած հակազդեցութիւնը կը ցածցնէ մեր առողջութեան աստիճանը, կը պակսեցնէ մեր կեանքին ոյժերը։ Բարկութիւնը վերջին շարժութիւնն է զոր պիտի յիշենք։ Այս ալ կը վատնէ կեանքին ոյժերը, եւ նոյն ժամանակ, ինչպէս միւս բոլոր շարժութիւնները եւ կիրքերը, կը թունաւորէ արիւնը։ Առողջարանութեան նոր գիտութեն մին է այս։ Շարժութիւնները յառաջ կը բերեն փոփոխութիւններ մարմնին կազմութեան մէջ։ փոփոխութիւններ՝ որ կ'արտադրեն այնպիսի գոյացութիւններ որ շատ թունաւոր են, կամ համաձայն չեն իրենց նկարագրին։ Չար շարժութիւնները, եւ ի մասնաւորի բարկութիւնը, յառաջ կը բերեն գոյացութիւններ, որոնք շատ թունաւոր են եւ եթէ բաւական մեծ քանակութեամբ առնուին, կրնան մեր կեանքն սպառել։ Մինչեւ անգամ սովորական քանակութեամբ առնուած ատեն կը ցածցնեն կենսական աշխոյժը եւ չարաչար կը սպառեն կեանքին ոյժը։

Ինչ դարման ունինք այն շարժութիւններուն դէմ որոնց վրայ խօսեցանք։ Ճշմարիտ դարմանը անոնց տեղը աւելի աղէկ շարժութիւններ դնելն է, այսինքն՝ հաւատք, յոյս եւ սէր։ Ասոնք բոլորն ալ կը պահպանեն առողջութիւնը։ Դարման են մտքին, ինչպէս որ օդը, լոյսը, մարմնամարդը եւ ժուժկալութիւնը դարման են մարմնին։ Անոնք երբեք չեն յափրացներ, երբեք չեն վիրաւորեր, երբեք չեն վնասեր։

ՀԱՆՃԱՐԵՂ ԲԱՂԴԱՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՏՐ. ԱՐՆՈԹ մարդկային մարմինը չոգեւ գործիին հետ բաղդատած է, որոց երկու-

ստորիկանութեան կայարանը տարին եւ թիւի կանչեցին կոտորած սրունքը դարմանելու համար:

ՀԱՐՏԱՐԱԳԵՏ ՄՈՒԿԸ

«Մինչ հեռագրի ձողերու համար ծակեր կը փորէինք,» կ'ըսէ հեռագրատան պաշտօնէայ մը, «հետաքրքրութեամբ դիտեցի մեզի մը ճարտարութիւնը եւ յարապակեալութիւնը: Մուկը ծակերէն մէկուն մէջ ինկաւ, որ չորսուկէս մատնաչափ արամագիծ եւ քսան մատնաչափ խորութիւն ունէր:

«Առաջին օրը ծակին յատակին բոլորտիքը վազվառէց փախչելու կերպ մը գտնել ջանալով, բայց կարող չեղաւ դէպի վեր մագլելով հասնիլ նպատակին: Երկրորդ օրը որոշեց գործի ձեռք դարձնել: Սկսաւ յարատեւութեամբ եւ կանոնաւոր կերպով ծակին ներքին մակերեսին վրայ փորել պտուտակած խոռոչ մը որ միօրինակ եւ չափակցութեամբ դէպի վեր կ'ելլէր: Այնպէս տեղաւ գիշեր ցերեկ, եւ երբ բաւական բարձր կը գտնուէր յատակէն, փորելի խոռոչներ փորեց ուր կրնար պառկիլ կամ նստիլ եւ հանգչիլ: Երկու շաբաթ ետքը մուկը ժայռի մը հանդիպեցաւ: Այս բանը շփոթեցուց զինքը: Գրեթէ օր մը ջանաց այդ արգելքին ներքեւէն, բոլորտիքէն կամ վրայէն անցնիլ, բայց չյաջողեցաւ: Անձանձիր համբերութեամբ պտուտակած խոռոչին հակառակն սկսաւ փորել եւ շարունակեց փորելը հանդիպակաց կողմէն: Չորս շաբաթ ետքը գագաթն հասաւ, եւ հաւանականապէս փութաց դուրս նետուիլ եւ վայելիլ իր ձեռք բերած արժանաւոր ազատութիւնը: Դուրս ելլելը տեսնող չեղաւ: Առաւօտուն երբ կերակուրը ներս դրուեցաւ, ինք գետնին երեսին մօտեցած էր, բայց կը թուէր թէ յաջորդ գիշերը գործը աւարտեց, եւ փորելի ճարտարագէտը որուն քաղաք եւ խելքը ազատած էին իր կեանքը մեկնած էր:»

ԱԶԳԻՐԻ ՀԻՒԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ազգրի հիւանդութեան հասարակ ձեւն է գնդային բորբոքումէ յառաջ եկածը: Տղայք, կեանքի բոլոր պայմաններուն մէջ ենթակայ են այդ հիւանդութեան: Փափուկ եւ տկար կազմուածք ունեցողները ամենէն աւելի յաճախ կ'ենթարկուին անոր, ինչպէս բնական է ակնկալել, բայց երբեմն ալ կ'ենթարկուին երեւութապէս զօրաւոր կազմ ունեցող եւ լաւ սնունդ ընդունող տղաք: Այս ախտը հետեւանք է կազմութեան տկարանալուն, ինչ եւ ըլլայ տկարութեան պատճառը:

Այս հիւանդութենէն բռնուելու վիճակի մէջ կ'ըլլայ մարդ երբ կարճատեւ տարափոխիկ հիւանդութեամբ կը վարակուի, երբ վիրաբուժական գործողութիւն կը կրէ եւ մինչեւ անգամ երբ երկարատեւ վատառողջ վիճակներու կ'ենթարկուի: Ուրեմն ազգրի յօդուածները ինչպէս նաեւ թոքերը պէտք է նկատուին բեղմնաւոր հող հիւանդութիւններու համար, որոնք անոր մէջ կ'աճին կը բարգաւաճին ա՛յն ինչ մարմինն առողջութիւնը կը խանգարի:

Ապաքէն մանկանց՝ հիւանդութիւններէ ապաքինումը պէտք է նկատուի վտանգի նախապատրաստ վիճակ մանաւանդ քան արթուն հսկողութենէ թուլնալու առիթ: Կենսական ոյժերը ժամանակ մը կրնան

պահպանուիլ ամէն հիւանդութենէ ետեւ: Մայրերը ազգրի գրեթէ ամէն հիւանդութիւն կ'ընծայեն անկումի մը: Ճշմարիտ է թէ անկում մը կրնայ անմիջական պատճառ ըլլալ հիւանդութեանը: Բայց ատոր ետեւը, ամէն դէպքի մէջ, կենսական ոյժին պակսիլը կայ: Ինչպէս ուրիշ ծանր հիւանդութիւններ, ազգրի հիւանդութիւնն ալ ի սկզբն թիւթեւ եւ չնչին բան մը կ'երեւնայ: Շատ անգամ ծուկերու ցաւի համար գանգատ կը լսուի: Թէպէտ ցաւը ոչ թէ ծուկերուն, այլ՝ ազգրին մէջ է: Սովորաբար ցաւը կա՛մ թիւթեւ կ'ըլլայ կա՛մ երեք չկենար:

Հիւանդութեան առաջին եւ ամենէն կարեւոր նշանն է կաղացումը, որ կրնայ թիւթեւ եւ կամ աւելի աչքի զարնող ըլլալ: Երբ մանուկի մը վրայ այսպիսի խտանիչ կը տեսնուի, անմիջապէս դարմանին սկսուելու է, վասն զի կատարեալ ապաքինման հաւանականութիւնը կը պակսի ամէն անգամ որ մարմինն ծանրութիւնը կը կոխէ սրունքին վրայ:

Յարմար կազմած մը յօդուածը անշարժ կը թողու եւ միեւնոյն ատեն կը վերցնէ շրջակայ մասններուն ձկտումը: Շաբաթներ եւ մինչեւ իսկ ամիսներ պէտք են այս դարմանը շարունակել ապաքինման համար որ կրնայ կատարեալ ըլլալ յօդուածի կտրուածութեան հետք չթողով: Բայց եթէ դարմանման մասին անհոգութիւն ըլլայ, միշտ, եւ մինչեւ անգամ անյապաղ դարմանման ըլլալէն ետքն ալ, բաւական աչքի զարնող տձեւութիւն մը կը մնայ:

Պէտք է միտք պահել ուրեմն որ երբ մանուկ մը թիւթեւ կերպով անգամ կը կաղայ, հարկ է անմիջապէս ուշադրութիւն տալ եւ դարմանելու հոգ տանիլ: Որեւիցէ պարագայի մէջ պէտք է բացարձակ հանգիստ մինչեւ որ տկարութեան պատճառը վերնայ:

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆԲ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴՆԵՐՈՒ ԱՌԹԻՒ

Վերջապէս հասաւ այն բաղաձայն ժամանակը, արձակուրդը, որուն անձկանօք կը սպասեն բոլոր դպրոցականներ, ուսուցիչներ եւ ուսանողներ միանգամայն: Անոնք որ ուսանողական կեանքին փորձառութիւնը ունին, դիւրաւ կ'ըմբռնեն թէ ինչ հաճելի է վայելիլ միամտեայ կամ երկամտեայ արձակուրդ մը մանաւանդ ամառնային այս տաք եղանակին մէջ աւանդական եւ քիչ մըն ալ տաղալացուցիչ քննութիւններէն ետեւ:

Նպատակս չէ այս առթիւ քննութիւններու կերպին եւ կամ արձակուրդին ի վաղուց ծանօթ օգտակարութեան վրայ գրել: Իրեւել ուսուցիչ եւ միանգամայն մեր յառաջիկայ սերունդին ճշմարիտ յառաջդիմութեան սրտանց փափաքող մէկը, կ'ուզեմ անարժանաբար առաջարկ մը ներկայացնել մեր դպրոցներու տեսչութեանց, ուսուցիչներու եւ ամէն անոնց որոնք գիտեն հետաքրքրուիլ դպրոցական խնդիրներու: Թերեւս ոմանք խորթ եւ ոչ-գործնական նկատեն առաջարկս, եւ սակայն ժամանակ է՝ ալ որ մեր թերթերու մէջ ներկայացուին դպրոցական հարցեր, որոնց լուծումով առ հասարակ պիտի օգտուի մեր նոր սերունդը: Իրեւել ուրոյն ժողովուրդ, ամէն Աւետ. Եկեղեցի ունի իւր նախակրթարանը, որուն նպատակն է անտարակոյս նոր սերունդը

ժամանակիս ամէն պահանջներուն համեմատ պատրաստել ապագային մէջ իրեւել ուսեալ եւ պարտաճանաչ մարդ, մէկ խօսքով, իրեւել բարի մարդ եւ բարի քաղաքացի, ապրելու: Սակայն ցաւալի է որ դեռ որդեգրած չենք միօրինակ եւ իրարու համապատասխանող դրութիւն մը մեր դպրոցներուն համար: Քանի որ մեր պատանիները եւ օրիորդները իրենց ուսումը կատարելագործելու համար նախակրթարանի շրջանէն վերջ ընդհանրապէս Բարձր-Վարժարանները կը դիմեն, որոնք ընդհանրապէս Ամերիկեան հաստատութիւններ են, ինչո՞ւ չգտնեն Բարձր-Վարժարաններ իրենց աւարտած Նախակրթարանին շարունակութիւնը: Անշուշտ այս անտեղութիւնը շատ ուսուցիչներ եւ ուսանողներ անձնական փորձառութեամբ զգացած են:

Արդ՝ պիտի առաջարկէի որ մօտաւոր ապագայի մը մէջ կարող Ուսումնական Մարմին մը կազմակերպուի նման ազգային Ուսումնական Խորհրդին, որուն պաշտօնը ըլլայ մեր բոլոր դպրոցներուն համար միօրինակ ծրագիր մը պատրաստել արդէ մանկավարժական դրութեան համաձայն, որպէս զի մեր բոլոր դպրոցները միօրինակ եւ իրարու համապատասխանող դրութիւն մը ունենան եւ միեւնոյն նպատակին ծառայեն, եւ ասով առաջը առնուի այն կարգ մը քմահաճ փոփոխութիւններուն, որոնց մեր դպրոցներու ծրագրերը ամէն տարի ենթակայ ըլլալու վտանգին մէջ են: Եւ ինչ պիտի ըսէք այն դպրոցներուն համար որոնք տարիներէ ի վեր կը շարունակուին եւ դեռ ծրագիր չունին: Առաջարկուած Ուսումնական Մարմինը պատրաստելիք ծրագիրը, եթէ շատ դպրոցներու համար անօգուտ ըլլայ, գէթ վերոյիշեալ անծրագիր դպրոցներուն մեծ բարիք մը պիտի ըլլայ, որոնք թերեւս մեծ թիւ մը կը կազմեն: Առաջարկութեանս իւր առարկութիւն կրնայ ըսուիլ թէ անկարելի է ամբողջ Տաճկաստանի Աւետարանական Եկեղեցեաց դպրոցներուն մէջ միեւնոյն ծրագիրը գործածել: Եթէ այս ճշմարիտ ըլլայ, գէթ անկարելի է այս իւրաքանչիւր Եկեղեցական Միութեան շրջանին մէջ գտնուող դպրոցներուն համար:

Քանի մը խօսք ալ դասադրքերու մասին: Կարծեմ շատ յանդուգն չլիտի ըլլամ երբ ըսեմ թէ մեր երկու տարբեր դպրոցներու մէջ գործածուած դասադրքերը մէկմէկէ բոլորովին տարբեր են: Այս անտեղութիւն չպիտի ըլլար եթէ հրապարակի վրայ չգրտնուէին այնչափ շատ հեղինակներ որոնք ամենն ալ մասնագէտի հովեր ունին: Եւ մանաւանդ որ գաւառային դպրոցներու ուսուցիչներ շատ անգամ փայլուն ծանուցումներէ հրապուրուելով բերել կուտան դրքեր, զոր յետոյ իրենց յուսացածէն բոլորովին տարբեր կը գտնեն: Ուստի այս անտեղութիւնն ալ մէջտեղէն բառնալու համար, եթէ երեք ունենանք վերոյիշեալ նպատակաւ Մասնախումբ մը, նոյն Մասնախումբը որոշէ դպրոցներու մէջ գործածուելիք դասադրքերն ալ, որով յուսամ մեր ապագայ սերունդը անհունապէս պիտի օգտուի:

Ուստի, ըստ իս, լաւ է որ այս եւ ասոր նման խնդիրներ Աւետ. Եկեղ. մէջ յուզուին կարող գրիչներու կողմէ յօդուած մեր նոր սերունդեան:

Էօտէմիշ Կ. Յ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ՀԱՆԴԵՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Յոգոստ. 24 ըստ Յուլ. 6. Եւ սեպտ. 5 ըստ Լատ. 1896

ԶԱՐԻՆ ԵՒ ԶԱՐՈՒՆԻՆՆԵՆ ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Նախընթաց ուրբաթ ուսումական բանակին մեծ ուղևորներն սկսան ի քրազնօէ Սէլօ եւ տեւեցին երեք օր։ Յաջորդ երկուշաբթին բոլոր զօրքերը վաղտիմիր մեծ-դուքսին հրամանատարութեամբ Զարին առջեւէն անցան։ Քիչ յետոյ Ն. Կ. Վեհափառութիւնը եւ Զարուհին ճամբայ ելան կատարել իրենց ուղեւորութիւնն յԵւրոպա։ Անցեալ հինգշաբթի կէսօրէն իբր ժամ մը առաջ Վիէննա հասան։ Աւստրիոյ Կայսրը եւ Կայսրուհին բոլոր արքայազններուն եւ արքայազնուհիներուն, պետական բարձրաստիճան պաշտօնատարներուն եւ ուսումական դեսպանատան անդամներուն ընկերակցութեամբ կայարանին մէջ ընդ առաջ ելան։ Երբ կայսերական հիւրերն երեւցան, Ֆրանց Եռլէֆ կայսրը առաջ անցնելով խոնարհութիւն ըրաւ երիտասարդ Կայսրուհւոյն զոր առաջին անգամ ըլլալով տեսաւ այդ առթիւ։ Ըստ աւստրիական սովորութեան Կայսրը պագաւ Զարուհւոյն ձեռքը։ Զարուհին շիկնեցաւ շփոթութենէն որ սիրուն եղաւ։ Զարը նոյն ժամանակ խոնարհութիւն ըրած էր էլիզապէթ կայսրուհւոյն եւ նաեւ համբուրած անոր ձեռքը։ Ապա երկու Կայսրերը իրարու ձեռք սեղմեցին եւ զիրար համբուրեցին ամենայն սիրով ինչպէս ըրին նաեւ Կայսրուհիները։ Տեսարանը շատ կը նմանէր զուտ ընտանեկան հանգամանք կրող տեսարանի մը մանաւանդ քան ամենէն հզօր վեհապետներու տեսակցութեան մը տեսարանին։ Երիտասարդ Զարը Վիէննա գացած չէ 1892ի աշունէն ի վեր։ Ընդհանուր կերպով դիտուեցաւ թէ Ն. Վեհափառութիւնը մարմնով զարգացած է, բայց տակաւին կը պահէ իր լուրջ շարժումները եւ բարեհամբոյր երեւոյթը։ Կը կրէր հարկաւ իր աւստրիական գնդին յատուկ համազգեստը հանդերձ Սթ. Ստեփանոսի պատուանշանին մեծ խաչով եւ ժապաւէնով, ինչպէս Ֆրանց Եռլէֆ կայսրն ալ կը կրէր իր ուսումական գնդին յատուկ համազգեստը հանդերձ Սթ. Անդրէասի պատուանշանին կապոյտ ժապաւէնով։ Աւստրիոյ Կայսրը Զարուհւոյն տուաւ իր թեւը, Զարն ալ էլիզապէթ կայսրուհւոյն տուաւ իր թեւը։ Յաղթական կամարէն անցնելէ հետեւ մտան իրենց կառքերը։ Պալատական առաջին բաց կառքին մէջ, զոր չորս սպիտակ ձիեր կը քաշէին, երկու Կայսրերը նստան։ Երկրորդին մէջ, զոր կը քաշէին թխագոյն չորս գեղեցիկ նժոյգներ, երկու Կայսրուհիները նստան։ Երկու կառքին մէջ ալ հիւրը հիւրընկալին ալ կողմը բազմեցաւ։ Շատ տարիներէ ի վեր էլիզապէթ կայսրուհին Վիէննացիներուն չէր երեւցած առանց քօղի եւ առանց իր երեսը հովհարով ծածկելու։ Այս անգամ չըրաւ այդպէս։ Խանդավառութիւնը, որով կայս. այս խմբակն ընդունուեցաւ դուրսն սպասող ժողովրդին կողմէ, խորին եւ անկեղծ էր եւ հետզհետէ աւելցաւ մինչեւ որ հասան Հոֆպուրկ պալատը, որուն վրայ կը ծածանէին աւստրիական եւ ուսումական զօրակները։ Երկուոյն շքանշան մը տրուեցաւ եւ Աւստրիոյ Կայսրը իր բաժակաճառին մէջ ըսաւ թէ ուրախ է Զարին այս այցելութեան մէջ տեսնելով նոր գրաւական մը փոխադարձ բարեկամութեան։ Յետոյ ներկայ եղան թատե-

րախաղի մը որ տեղի ունեցաւ պալատան թատրոնին մէջ։ Զօրահանդէսը որ ուրբաթ պիտի կատարուէր՝ տեղացող յորդ անձրեւին պատճառաւ շաբաթ օրուան ձգուեցաւ։ Աւստրիոյ Կայսրն էր գլխաւոր հրամանատարը զօրահանդէսին, որ կը բաղկանար 42 վաշտ հետեւակէ, 32 գումարտակ հեծելազօրքէ եւ 76 թնդանօթէ։ Երբ զօրքերը Զարին առջեւէն անցան, Ֆրանց Եռլէֆ կայսրն իր վիշապազօրաց 11-րդ գնդին պետ անուանեց Զարը, Զարն ալ իր հետեւակազօրաց գնդապետ կարգեց Աւստրիոյ Կայսրը։ Ապա երկու վեհապետները բաց կառքով մը գացին երկաթուղւոյ հիւսիսային կայարանը։ Իրենց կը հետեւէին Զարուհին, արքայազնները եւ արքայազնուհիները։ Յոյժ սիրալիկ կերպով հրաժեշտ տալէ հետեւ Զարը եւ Զարուհին յատուկ կառախուսով Քիէլ ուղեւորեցան։ Փողոցները մինչեւ երկաթուղւոյ կայարանը զօրազարդուած էին եւ խոնուած՝ մարդոց մեծ բազմութեամբ, որոնք խանդավառութեամբ ծափահարեցին կայս. այցելունները եւ իրենց սիրելի վեհապետները։ Ֆրանց Եռլէֆ կայսրը իր հիւրերուն երթալէն հետեւ Վիէննայէ մեկնեցաւ երթալու եւ ներկայ ըլլալու համար այն ուղևորներուն որ Լէմպերկի մօտ տեղի ունեցան ի Կալիշիա։

Զարին այս պտոյտը յաւալի հանգամանք մը առաւ յանկարծական մահուամբն Ռուսիոյ Արտաքին գործոց նախարար Լոպանով իշխանին որ իր վեհապետին կ'ընկերակցէր։ Ըստ պաշտօնական ղեկուցման, այս մահը տեղի ունեցած է կիրակի երեկոյ կայս. կառախուսքին մէջ, մինչ շոգեկառքը Վոլհինիոյ նահանգէն կ'անցնէր Քիէլ երթալու համար։ Ռուսիոյ Արտաքին գործոց նախարարի օգնական Մ. Շիշլին Քիէլ գնաց Զարին հրամանաւ։ Կը ծանուցուի թէ Լանստորֆ կոմսը առժամայէն պիտի վարէ Լոպանով իշխանի պաշտօնը մինչեւ որ յաջորդ մը ընտրուի։ Վիէննայի, Լոնտոնի եւ Կ. պոլսոյ ուսումական դեսպանները, կոմս Քալինիսթ, Պարոն Սթաւլ եւ Մ. առ Նէլիտով, հաւանական ընտրելիներ կը համարուին։ Լոպանով Ռոսթրովսքի իշխանը 71 տարեկան էր եւ 1844էն ի վեր կառավարական պաշտօնեայ էր։ Երկու անգամ Կ. պոլսոյ ուսումական դեսպան եղած էր։ Նոյն պաշտօնը վարած էր նաեւ Լոնտոնի եւ Վիէննայի մէջ։ Ռուսիոյ Արտաքին գործոց նախարար եղաւ՝ երբ Մ. առ Կիրս մահուաւ 1895ին։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Նշանաւոր ղուգադիպութեամբ մը Տր. Նանսէնի շոգեհաւը Ֆրանս, զոր 1895 մարտ 14ին ստանդուրն մէջ թողուց, օգոստ. 19ին ապահով հասաւ Նորվեգիոյ հիւսիսային կողմը փոքր ծոցի մը մէջ, Տր. Նանսէնի ապահով վերադարձէն քանի մը օր միայն ետքը։ Տեղակալ Սվէրտրեմ, որուն Տր. Նանսէն յանձնած էր Ֆրանս շոգեհաւը, սպասէ հեռագրեց անոր, «Ֆրանս անվտանգ հասաւ եւ մէջը գտնուող ամէն մարդ քաջառողջ է։ Անմիջապէս ճամբայ կ'ելլէ թրոմսո երթալու, ողջոյն մեր հայրենիքին»։ Տր. Նանսէն պատասխանեց, «Հաղար ողջոյններ ձեզ ամենուրէր կ'եցցէ՝ Ֆրանս»։ Տր. Նանսէն անմիջապէս ճամբայ ելաւ շոգեհաւը դիմաւորելու ի թրոմսո եւ անկէ ի քրիսթիանիա ճամբորդութեան միջոցին նաւին առաջնորդութիւնը նորէն իր ձեռքն առնելու։ Իր ընկերներ-

րուն հանդիպումը սրտաշարժ էր։ Մ. Անտրէ տեսեր է Ֆրանսի նաւորդները երբ կը նաւէին։ Եւ ընէր է անոնց թէ հղանակը շատ յառաջացած ըլլալուն համար չկրնար ընել իր օդապարկով արշաւանքը եւ թէ օգոստ. 20ին Սփիցպէրկէ պիտի մեկնի, սակայն կ'ակնկալուի որ Հիւսիսային Բեւեռ հասնելու ջանք մըն ալ պիտի ընէ յառաջիկայ մայիսին։ Ֆրանս շոգեհաւը գնաց մինչեւ հիւսիսային լայնութեան 85° 57', որ Տր. Նանսէնի հասած կէտէն կէս աստիճանէ նուազ վար է։ Բոլոր մարդիկը արշաւանքին, որ այսքան բարեբաղդութեամբ վերջացաւ, իբրեւ դիւցազուն կ'ընդունուին եւ Նորվեգիոյ մէջ ժողովուրդին խանդավառութիւնը շատ մեծ է։

—Զրոյց կայ թէ Իտալիոյ գահաժառանգ իշխանին եւ էլէնա իշխանուհիին ամուսնութիւնը հոկտ. լերջերը տեղի պիտի ունենայ։ Մոնթէնէկրոյի Նիքոլա իշխանը եւ իր որդին Տանիլօ իշխանը շատ չանցած Իտալիա պիտի երթան ձգբիտ թուականը որոշելու։ Անթիվարիի կաթոլիկ արքեպիսկոպոսը իշխանուհին կը պատրաստէ կաթոլիկութիւն ընդունելու։ Կը կարծուի թէ Զարին՝ ամուսնութեան ներկայ ըլլալու որոշման պատճառաւ Վիէննայէ կայսրն ալ նոյն առթիւ այցելութիւն մը պիտի ընէ Ումպէրթօ թագաւորին։

—Վիէննայի անգղիական դեսպան Սըր Էտմընտ Մընսըն Փարիզ պիտի փոխադրուի եւ Լորտ Տըֆըրէնի յաջորդը պիտի ըլլայ։ Թան կ'ուրախանայ այս անուանման համար, եւ կ'ըսէ թէ Սըր Էտմընտ Մընսըն բոլորովին վստահելի եւ խոհեմ մարդ է։ Սըր Հորէյս Ռըմպոլտ, որ ժամանակաւ Կ. պոլսոյ անգղիական դեսպանատան քարտուղար էր, Վիէննայի անգղիական դեսպան անուանուեցաւ փոխան Սըր Էտմընտ Մընսընի։

—Նիւ Եորքի երեւելի ժողովրդականներէն Մր. Պուրք Բոքքըն, որ չընդունիր զՄր. Պրայըն եւ արծաթ դրամի նկատմամբ անոր մոլոր վարդապետութիւնը, Նիւ Եորքի մէջ ատենաբանութիւն մը ըրաւ ի պատասխանի Մր. Պրայընի ատենախօսութեան, եւ 18,000 ունկնդիրներ մեծ խանդավառութեամբ մտիկ ըրին։

—Անցեալ շաբթու հորահնար նաւ մը իջուցուեցաւ Սէն գետը։ Շոգեհաւի է, բայց կը հանգչի երեք զոյգ անիւի վրայ եւ պիտի թաւալի ջուրին երեսէն։ Հնարիչը կ'ըսէ թէ չիման նուագման շնորհիւ աւելի արագընթաց պիտի ըլլայ քան սովորական ոճով շինուած նաւերը։

—Վեց շոգեհաւեր յաջողութեամբ անցան Նեղոսի ամենէն սոսկալի ջրվեժներէն, եւ հիմա ձեռնարկուած է արագութեամբ շինել կաղմուկ այն թնդանօթակիրը որուն մասերն յատկապէս բերուած էին Անգղիայէ։ Եզիպատական զօրաց ընդհանուր յառաջխաղացութիւնը կը սկսի այս շաբթու։ Մինչեւ հոկտ. 1 կը յուսան գրաւել զՏոնկուա։

—Անգղիացի աստղագէտները, որ Նոր Զեմպլեա գացին արեգական վերջին ամբողջական խաւարումը դիտելու նպատակաւ, կ'ընեն թէ օդն աղէկ էր եւ գննութիւնները կատարելապէս յաջող, եւ թէ ձեռք բերած են ամէն ինչ որ կը բաղձային ձեռք բերել։ Նոյն նպատակաւ Ֆինլանտիոյ հիւսիսային կողմը գացող ուսու արշաւախումբն ալ յաջող հանդիսացաւ, եւ արեգական պսակի լաւ լուսանկարներ առնուեցան։

—Հապէշներուն կողմէ ազատ արձակուած իտալացի 47 գերիներ Նափոլի ժա-

մանցին: Սոսկալի կը նկարագրեն իրենց գերութիւնը: Կ'ըսեն թէ իրենց տրուած ուսանելիքը գէշ եւ անբաւական էր, օղբ նեղիչ, եւ իրենց ընկերներէն շատեր մեռան իրենց դժնդակ վիճակին բերմամբ: Կ'ըսուի թէ Մէնէլիք թագաւորը, ի յարգանս Պապին, ուրիշ դերիներ ալ պիտի արձակէ, եւ թէ Չարը, ի պատիւ Իտալիոյ դահաժառանգ իշխանին նշանախօսութեան, աղղեցութիւն ի գործ պիտի դնէ Մէնէլիքի վրայ, որպէս զի աղատ արձակութիւն գերի բռնուած միւս Իտալացիներն ալ:

—Անգղիոյ դատաւորապետ Լորտ Ռոսըլ Ամերիկա գնաց եւ մեծ պատուով ընդունուեցաւ: Իրաւագէտներու ընկերակցութեանն առջեւ ատենախօսելով յիշեց իրաւարարութեան արդի պահանջումը եւ ցուցուց ընտելութիւնն Ատենան որ պիտի քննէ ազգերու միջեւ ծագած դատերը եւ վճիռ պիտի տայ:

—Լի Հուսկ Զանկ անցեալ շաբթու Անգլիայէ Միացեալ Նահանգներն ուղեւորեցաւ: Նիւ Եորքէ կը հեռագրուի թէ հոն ժամաներ է եւ թէ տեսակցեր է Քլիվլենտ Նախագահին եւ Միացեալ Նահանգներու ուսանական դեսպանին հետ: Ֆրանսական նախկին վարչապետ Մ. Բիպօ ալ ճամբայ ելած է գէպ Ամերիկա:

—Զանդիպարի վեհապետը, Համէտ Պին Թուէյն Պին Սայիտ, օգոստ. 23ին մեռաւ: 40 տարեկան էր: 1893ին գահակալեց: Պաշտօնապէս ծանուցուած իր յաջորդին անունն է Համուտ: Ուրիշ թեկնածու մը, Սայիտ Խալիտ անուն, գրաւեց պալատը եւ հոն ամրանալով անգղիական մարտանաւերուն վրայ կրակ ըրաւ բերդին եւ իր տրամադրութեան տակ գտնուած փոքր մարտանաւի մը թնդանօթներով: 40 վայրկեան տեւող ուժակոծութիւն մը ծովուն յատակն իջեցուց թեկնածուին մարտանաւը եւ լռեցուց անոր թնդանօթները, միւսընդ ժամանակ այրեց պալատը ուր թեկնածուն ապաստանած էր:

—Կը կարծուի թէ ոսկեգրամի պաշտպան Ժողովրդականներուն համաժողովը, որ ի նիստ գումարուած է Ինտիանափոլիսի մէջ, Միացեալ Նահանգներու նախագահական ընտրելի պիտի անուանէ զՄ. Հէնրի Ուալթըրը, Բէնթլըի նահանգէն: Մ. Մաքքլի Նամակով մը որ շատ լաւ տպաւորութիւն գործեց՝ պաշտօնապէս ծանօց թէ կ'ընդունի պատիւը՝ զոր Հանրապետական կուսակցութիւնն իրեն կ'ընէ նախագահական ընտրելի անուանելով զինք: Ընդարձակ կը խօսի ազատօրէն արծաթ դրամ հատանելու խնդրոյն վրայ, կրկին եւ կըրկին եւ աղղուապէս յայտարարելով թէ ինք չառաքով է ողջ դրամի շրջաբերութեան:

—Սպանիական կառավարութիւնն սկսաւ Բուպա զրկել յաւելուածական 40,000 զօրքը, որոնց օգնութեամբ կը կարծուի թէ ապստամբութիւնը չուտով պիտի ջնջուի: Զօր. Ուէյլըր յայտարարութիւն մը հրատարակելով արգելեց ամբարել սուրճի եւ շաքարեղեգի հունձքերը, սա պատճառաւ որ անոնց տէրերը ապստամբներուն հետ բանակցութեան մէջ են նկատմամբ այն գնոյն որով ապստամբները անեղծ պիտի թողուն զանոնք: Զօր. Ուէյլըր կ'ուզէ ապստամբները զրկել հասոյթի այդ աղբիւրէն:

Փիլիպպեան Կղզիներուն մէջ ալ ապստամբութիւն կայ սպանիական կառավարութեան դէմ: Ապստամբներն ունին 4,000 պատեւազմիկ:

—Մաթապէսներու պետերը պաշտօնապէս

անձնատուր եղան անգղիական հրամանատարին, բայց Մաշնաները, որոնք ալ ապստամբած էին, տակաւին կը շարունակեն պատերազմը:

—Սլաւոֆֆի Փարիզու թղթակիցը հետագայն կը գրէ հիւժախտի նոր դարմանման մը վրայ:

Հիւժախտի բուժման համար գերմանացի մեծ բժշկի մը առաջարկած դարմանին անյաջողութեան վրայ զգացուած սրտածմիրկ յուսահատութենէն ետքը ամէն մարդ մեծ փափաք կը տածէ անշուշտ որ նորէն այդ մասին չտրուին յոյսեր որ կրնան նորէն ի դերել ելլել: Այսու ամենայնիւ սա իրողութիւնը թէ Գիտութեանց Ակադեմիան ի Փարիզ՝ յատուկ մասնախումբ մը կարգած է ուսումնասիրելու համար հիւժախտ դարմանելու մեթոտը որ հիմա կը գործադրուի հոս ձեռամբ Տր. Բրոթի, փափաքելի կ'ընէ ուշադրութիւն դարձնել ծանօթ խնդրին:

Գիտութեանց Ակադեմիան ձեռք զարկաւ խնդրը քննելու՝ Տր. Բրոթի հաւաստելուն վրայ թէ իր դարմանման մեթոտով վերջին քանի մը ամիսներուն մէջ յաջողած է բուժել կամ գէթ մեծապէս բարւոյցել իր խնամքին ենթարկուած ութ հարիւր հիւանդներէն վեց հարիւրին վիճակը, իր հիւանդները, կ'ըսուի թէ, գրեթէ բոլորովին այնպիսի անձինք էին որոնք անբուժելի դատուած էին հիւանդանոցի բժիշկներէն: Անոնք այր մարդիկ, կին մարդիկ եւ տղաք են աղքատ դասակարգէ եւ հետեւապէս առողջաբանական աննպաստ պայմաններու ներքեւ ապրող՝ զորոնք կը դարմանէ ձրիապէս: Իր դարմանման մեթոտը երկարականութեան եւ հաւանեխականներու կիրառութիւնը կը պարունակէ: Շատ պարզ չէ թէ երկարականութիւնը ինչպէս կը գործէ: Երկարականութիւնը, ըստ Փլէթ Ժոնսոնի որ երկայն յօգուած մը հրատարակած է նիւթին վրայ, կրնայ սպաննել ֆիբրոսները փայլակի փքըրիկ բոցերով, կամ ոչնչացնել զանոնք օղնով զոր կ'արտադրէ ախտաւորեալ հիւսկէններուն մէջ: Նաեւ թերեւս այնպէս կը դօրացնէ կենսական գործարանները առ հասարակ որ մարդկային մարմինն բաւական ոյժ տայ յաղթելու թոքերուն մէջ գտնուող անտեսանելի թշնամիներուն: Տր. Բրոթ կը հաւաստէ թէ երկարականութեան գործը պիտի ըլլայ բանալ ֆիբրոսապան հակախտականներուն ճամբան, եւ թոյլ տալ որ բուժիչ տարրը անցնի մորթին, մկաններուն եւ ոսկորներուն, եւ թոքերուն խոռոչներուն մէջ գտնուող ֆիբրոսներուն հասնիլ: Գիտութեանց Ակադեմիային հետազոտութեանց արդիւնքին կը սպասեն մեծ հետաքրքրութեամբ, ոչ միայն բժիշկներ, այլ թերեւս մանաւանդ հանրութիւնն առ հասարակ, վասն զի եթէ Տր. Բրոթի մեթոտը իր հաւաստածին կիսուն չափ միայն յաջողի, մեծ օրհնութիւն պիտի ըլլայ մարդկութեան:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երկուշաբթի վեհ. Սուլթանի դահակալութեան տարեդարձին առթիւ նախարարները եւ պետական պաշտօնատարները, բարձրաստիճանի իշխանք եւ յետոյ հպատակ հատարակութեանց կրօնական պետերը եւ օտար դեսպանատանց առաջին թարգմանները Երլուզի պալատը դացին իրենց շնորհաւորութիւնները մատուցանելու: Ե-

րեկոյին մայրաքաղաքի մէջ եւ ի վոսփոր հանրային շէնքերը եւ բազմաթիւ բնակարաններ լուսավառուեցան:

—Նախընթաց ուրբաթ օր Սէլամըզի արարողութենէն ետեւ գերմանական դեսպան Պարոն Սաուրմա Եէլչ պատիւ ունեցաւ վեհ. Սուլթանին ներկայանալու:

—Կրետական բոլոր լուրերէն կ'երեւի թէ կղզւոյն դժուարութիւնները վերցուելու վրայ են եւ թէ կատարեալ անդորրութիւն պիտի վերահաստատուի քանի մը օրէն:

—Մէլլեֆի տօնին առթիւ բոլոր մզկիթները եւ պաշտօնատարներէ շատերու տունները լուսավառուած էին վոսփորի երկու կողմը եւ մայրաքաղաքին մէջ:

—Բազմաթիւ են այն անձինք որ կ'ըսեն թէ իրենք անտառներ ունին օսմ. պետութեան այլեւայլ կողմերը: Ամէն նահանգի մէջ յատուկ յանձնաժողովներ պիտի կազմուին որ պիտի քննեն եւ ստուգեն թէ որչափ վաւերական են թուղթերը որոնց վրայ հիմնուած են այդպիսիներու պահանջումները:

—Թղթատարական վարչութիւնը պաշտօնական շրջաբերականով մը յիշեցուց հանրութեան թէ արգելեալ է նամակներու մէջ դնել դրամ եւ ուրիշ արժէքաւոր բաներ, եւ թէ նամակատուներ պատասխանատու չկրնար ըլլալ կորսուած այն բաներուն համար որ այդ կերպով կը զրկուին:

—Գերմանիայէ նոր եկած Փէլէպէ Տէրեանուն ծովաւորակիր հալածողը պիտի զինուի Գրուզիի թնդանօթներով որ արդէն ապսպրուած են:

—Նահանգային բոլոր ընդհանուր դատախազներուն հրահանգ տրուեցաւ չթողուլ որ օսմ. պետութեան մէջ մէկը բժշկութիւն ընէ առանց կայս. բժշկական վարժարանէն վկայական կամ արտօնագիր ստացած ըլլալու: Իշխանութիւնը դատարանաց պիտի օգնեն դադրեցնելու համար ապօրինաւորապէս բժշկական արուեստն ի գործ դնելու սովորութիւնը:

—Անցեալ ուրբաթ Սէլամըզի արարողութիւնը կատարուեցաւ ըստ սովորութեան: Ներկայ էին բաւական թուով Պուքրէշի զօրաշրջիկներ որ հինգաթի կէսօրէն ետքը հասան հոս Գէօթէնէի շոգենաւով:

—Նահանգներուն ծանուցուեցաւ թէ այսուհետեւ թաղապետական ճարտարագէտներու պաշտօնը պիտի վարեն կայս. քաղաքային երկրաչափական վարժարանի ընթացաւարտները: Այս նպատակաւ ցանկը պիտի պատրաստուի բոլոր այն տեղերուն ուր այդպիսի պաշտօնեաներ պէտք են, եւ ուր տարուէ տարի պիտի զրկուին յիշեալ վարժարանի շրջանաւարտներ:

—Անգղիական շոգենաւային Բիւնարտ ընկերութեան Կ. պոլսոյ գործակալ Մր. Ճոլի անցեալները շոգենաւով ուղեւորեցաւ դէպի Սեւ Ծովու ուսանական նաւահանգիստ մը: Շոգենաւը դեռ հոն չհասած Մր. Ճոլի գիշեր ատեն անյայտ եղաւ բոլորովին:

—Արեւելեան Ռուսիի տարւոյս առաջին երեք ամսուան հարկը վճարուեցաւ: Այդ գումարը 38,000 ոսկի է:

—Օտեսսայի ուսանական բանակին սպայակոյտի պետը, Զօր. Զիքաչէվ, մայրաքաղաքս այցելեց: Հեծելազօրաց սպայ մը այցելու զօրավարին թիկնապահ պիտի ըլլայ ցորչափ ժամանակ նա մայրաքաղաքի մէջ մնայ, եւ անոր պիտի ընկերակցի բոլոր պաշտպաններուն մէջ զօրս զօրավարը պիտի

ընէ մայրաքաղաքիս շահեկան տեղերը :

—Արժանեաց (Լեւոն) ոսկի չքաղարամ տրուեցաւ Հայոց առժամանակեայ խառն ժողովոյ նախագահ Աբրահամ փաշայի :

—Անցեալ չորեքշաբթի օրուան դէպքին առթիւ յետագայ պաշտօնական զեկուցումը հրատարակուեցաւ հինգշաբթի առաւօտ . Մինչ ամէն ոք ամէն տեղ իր գործով կը զբաղէր, եւ ժողովրդեան բոլոր դասակարգերը արդարութեան բարեփոխումը կը վայելէին Վեհ. Սուլթանին հովանոյն ներքեւ, կարգ մը կարծամիտ Հայեր շահախնդրական նպատակաւ մինչեւ իսկ ի վնաս իրենց ազգայնոց՝ ժամանակէ մը ի վեր կը համարձակին դատարկապորտութիւն ընել, եւ իրենց այդ ընթացքին համար հայ հասարակութեան պատուաւոր մասը անհանգիստ ըլլալով խնդրած է որ խստիւ պատժուին խռովարարները : Թէեւ խռովութիւն հանող դատարկաշրջիկները շատ անգամ պատիժ կրած են, բայց չզգաստացան եւ դարձեալ այս չորեքշաբթի կարգ մը չարագործ Հայեր մէկիկ մէկիկ եւ զոյգ զոյգ Օսմ. կայս. Պանքան մտան գործի պատրուակաւ եւ յանկարծ խռովութիւն յարուցին : Սակայն որովհետեւ կանխաւ տեղեկութիւն առնուած էր անոնց այս դիտաւորութեան վրայով եւ զօրքեր, եւ ոստիկաններ եւ ոստիկան զինուորներ պատրաստուած ըլլալով անմիջապէս հոն փութացին եւ շրջուն զինուորներն ալ հասան, Պանքան մտած ապստամբները դուրս հանուեցան, եւ առանց ուրիշ տեղ խռովութիւն յարուցանելու միջոց ընծայելու՝ հանրային անդորրութիւնը վերահաստատուեցաւ եւ խռովարարները օրինաց ճիւղաններուն յանձնուեցան :

Հինգշաբթի երեկոյ պաշտօնական ուրիշ զեկուցում մը հրատարակուեցաւ, որով կը ծանուցուի թէ միայն օրինաւոր իշխանութիւնը պիտի պատժեն հայ խռովարարները : Ահաւասիկ թարգմանութիւնը. «Երէկ քանի մը կարճամիտ Հայեր համարձակեցան յանկարծ եւ հրապարակաւ անկարգութիւն յարուցանել հոս հոն : Կառավարութիւնն անմիջապէս զսպողական ազդու միջոցներ ձեռք առաւ, եւ անոնց մեծ մասը ձերբակալելով փութաց հանրային անդորրութիւնն հաստատել : Կ. պոլսոյ եւ արուարձաններուն մէջ ալ ամէն կողմ կանոնաւոր դօրաց եւ օստիկաններու խուճեր պտըտցնելով ջանաց կատարելապէս եւ ամբողջովին պահպանել հանդարտութիւնը : Ուստի հարկ է որ ժողովրդեան ամէն դասակարգերը իրենց գործերով զբաղին, վասն զի կառավարութեան անկէ բռնել չարագործները եւ տալ անոնց պատիժը : Այս մասին բնաւ մէկը իրաւունք չունի խառնուելու : Եթէ ժողովրդեան ոեւէ մէկ դասակարգին պատկանող մը համարձակի կառավարութեան հակառակ շարժիլ յամառութեամբ, այսինքն ուրիշ դասակարգի մը պատկանող ոեւէ մէկուն վրայ յարձակիլ եւ անոր հետ թշնամաբար վարուիլ, որոշուած է անմիջապէս բռնել այնպիսին եւ կանոնին որոշած ամենէն խիստ պատժոյն ենթարկել : Զինուորական եւ ոստիկանական պաշտօնականներուն կտրուկ հրաման տրուած է որ այս պատուէրներուն հակառակ վարուողը, ինչ ազգէ եւ կրօնքէ ալ ըլլայ, առանց խտրութեան եւ առանց վարանման եւ յապաղման բռնելով պատժեն, եւ զօրաց եւ ոստիկաններու հրամանին եւ պատուէրին չանսալով հակառակութիւն ցուցնողները, ինչ կրօնքէ ալ ըլլան, իրենց արժանաւոր պատժոյն ենթար-

կեն : Այս եղելութիւնը յատկապէս կը ծանուցուի որ ամէն մարդ գիտնայ եւ իր գործով եւ առեւտրով զբաղի եւ ապօրինաւոր ընթացքէ զգուշանայ :»

—Երկուշաբթի պաշտօնապէս ազգարարութեան թէ կէսօրին ըստ սովորութեան թնդանօթ պիտի արձակուի սովորական տեղերէն եւ պատուիրուեցաւ որ, թէեւ Վեհ. Սուլթանին գահակալութեան տարեդարձին առթիւ ժողովուրդը սովոր է տեղ տեղ հաւաքուիլ եւ հրախաղութիւն ընել, սակայն որովհետեւ հրթիռներ, ռումբեր եւ ատրճառակի հարուածներ նոյն եւ նման ձայն ունին, ժողովուրդը փողոցներուն մէջ կամ ծովուն վրայ պտոյտ չընէ այն գիշերը եւ զգուշանայ հրթիռներ արձակելէ, եւ շատանայ միայն լապտեր կախելով եթէ կ'ուզէ :

—Վեհ. Սուլթանին հրամանաւ արտասովոր յատուկ ատեն մը կազմուեցաւ նախագահութեամբ Լէպիպ էֆ. ի, որպէս զի դատէ եւ դատապարտէ անցեալ շաբթուան խռովութեանց մէջ մատ ունեցողները : Այս ատենին վճիռները վերաքննելի պիտի չըլլան : Անդամներն են Վճռաբեկ ատենի անգամ Հիքմէթ պէյ, Վերաքննիչ ատենի նախագահ Խալիլ պէյ, Բերայի Եղեռնադատ երկրորդ ատենի նախագահ Արիֆ պէյ, Վճռաբեկ ատենի անդամներէն Մազհար էֆ., Հիլմի էֆ., Ճորճիատի էֆ., Վերաքննիչ ատենի անգամ Թորոս էֆ., Բերայի Նախագատ ատենի անգամ Բիւրէլեան էֆ. եւ Առեւտրական երկրորդ դատարանի անգամ Քալիարի էֆ. : Այս արտասովոր դատարանին գործողութիւնները հրապարակային պիտի ըլլան :

—Աթէնքէ կը հեռագրուի թէ Աթէնք գացած կրետացի եօթը երեսփոխաններէն հինգը Կրետէ վերադարձած են կղզւոյն մէջ հանրային անդորրութեան հետզհետէ վերահաստատուելուն պատճառաւ :

—Արեւելեան ձեպընթաց կառախումբը, որ երկուշաբթի կէսօրէն ետեւ մայրաքաղաքէս մեկնեցաւ դէպ ի վիճինա եւ Փարիզ, ամբողջովին պարապ էր : Ոչ մէկ ուղեւոր ուզած էր երթալ :

—Փրանսական Լէժէ թնդանօթակիրը որ Միջերկրականի մէջ կը շրջէ՝ մայրաքաղաքս ժամանեց կիրակի երեկոյ : Ունի 88 մարդ եւ ժամը 18 մղոն կ'ընթանայ :

—Առաջին կարգի օսմանիյէ պատուանշան տրուեցաւ թղթատարական եւ հեռագրական վարչութեան ընդհանուր տնօրէնին :

—Մայրաքաղաքիս մէջ հասարակ բան է գտնել մարդիկ որ երբեք դուրս ելած եւ թուրքիոյ ուրիշ քաղաք տեսած չունին : Բայց նշանաւոր եւ անսովոր է սա պարագան : Մուսթաֆա էֆ. անուն անձ մը, որ Շէրէքէ խալիֆէի պաշտօնեայ է վերին Վոսփորի նաւամատոյցներէն միոյն մէջ, տասնեւչորս տարիէ ի վեր Պոլիս չէ գացեր : Վերջերս արձակուող խնդրեր է Պոլիս երթալու համար եւ խնդրուած արձակուողը չնորհուեր է իրեն :

—Երկուշաբթի տեղի ունեցաւ կայս. իրաւաբանական վարժարանին վկայականներու բաշխման հանգէսը : Քառասունեւեօթը շրջանաւարտներ վկայական ստացան :

—Յունաց պատրիարքական փոխանորդ Տ. Վասիլ Հայոց պատրիարքական տեղապահ Տ. Բարթողիմէոսի այցելութիւն տուաւ եւ յանուն Յունաց պատրիարքին շնորհաւորեց տեղապահ Հայրը իր պաշտօնին համար :

—Թուրքերէն Սապահ լրագիրը հինգշաբ-

թի օրուընէ դադարման դատապարտուեցաւ :

—Ինչպէս կը ծանուցանէ թէ Պէյրութի կուսակալութեան հեռագրուած է որ Տիւրքիներու շէյխերուն եւ պետերուն կողմէ ընտրուած տասնեւհինգ հոգի անցեալ հինգշաբթի Սիւրիոյ Ե. բանակին կեդրոնը երթալով յանուն Վեհ. Սուլթանին անձնատուր եղած եւ ներում խնդրած են : Իշխանութիւնը ալ գրաւորապէս իրարու երաշխաւոր ըրած են զանոնք եւ ապա իրենց տեղերը վերադարձուցած : Ուրիշ շէյխեր եւ պետեր ալ հետզհետէ նոյնպէս յիշեալ բանակետղը կու գան եւ նոյնպէս ընդունուելով իրենց տեղերը կը վերադառնան :

—Յունաց պատրիարքական փոխանորդ Տ. Վասիլ երեքշաբթի Ռուսիոյ դեսպանատունը գնաց Լոպանով իշխանին մահուան առթիւ ցաւակցութիւն յայտնել յանուն Յունաց պատրիարքին :

—Հալէպի ռուսական հիւպատոսը հինգշաբթի առտու Լոյսի շողեակաւ մայրաքաղաքս հասաւ :

—Հինգշաբթի Իւսկիւտար Սէլիմիյէ թաղին մէջ հրդեհ ծագեցաւ եւ տուն մը այրեցաւ :

—Չորեքշաբթի երեկոյ Թարապիոյ եւ Պէյլիւքտէրէի միջեւ երթեւեկող սայլերէն մէկը սայլապանին անճարակութեան պատճառաւ ծովէ ինկաւ, եւ սայլապանը դժուարաւ աղատեցաւ, թէեւ կառքը եւ ձիերը անյայտ եղան ջուրին մէջ :

—Կայս. դիտարանին հեռագրուած է թէ երկուշաբթի առաւօտ Այտընի նահանգին մէջ ի Մուղլա թեթեւ երկրաշարժ մը զգացուեր է :

—Հանրային առողջութեան հսկող յանձնախումբին, որուն նախագահն է Տր. Անմէտ Բասիմ փաշա, գործն աւելի արդիւնաւոր ընելու նպատակաւ, անոր անդամներուն թիւը հինգի բարձրացուեցաւ :

—Պաղատար, Պասրայի եւ Մուսուլի նահանգաց դատական քննիչ Համիթ պէյ իր գործը լմնցուցեր է Պասրայի մէջ եւ Պաղատաւ ուղեւորներ է :

—Սոֆիայէ կը հեռագրուի թէ նախարարական տաղնապը վերջացեր է եւ թէ Պոլկարիոյ Պատերազմական նախարար Փեթրով գնդապետը պաշտօնին վրայ կը մնայ :

—Հեռագրական եւ թղթատարական վարչութիւնը կայս. հրամանաւ արտօնուեցաւ քանի մը վնասուած հեռագրաթիւեր նորոգել մայրաքաղաքիս եւ նահանգաց մէջ :

Անցեալ հինգշաբթի եւ ուրբաթ թերթիս խմբագրատան պաշտօնեայք եւ գրաշարք չկրցան Պայպըլ Հառա գալ : Այդ պատճառաւ կարելի չեղաւ անցեալ շաբաթ օր թերթ հրատարակել :

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

Օգոստոս 24/5, 1896

Գոնադիտէ	22 2
Բուսիլի Երկաթուղի	100 50
Թահիլլաթ 2 Օսմանիյէ	73 20

ԴՐԱՄՔ, Օսմ. ոսկին 100 է

Մէքիտիյէ	108 4	Թուրքիոյ բոլ	89 20
Մէթալիք	98 10	Նարալէն	87 49
Պէշիք	102 25	Գրիմից	54 40
Ալթըլէք	103	Անգլ. ոսկի	110 4
Մանր արծաթ	103 45	Մանէթ թղթ.	8 55

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱՅՈՐ ՊՅՈՒՅՅԱՆ

Ֆինանսներու Երկրորդ, Ամերիկացի Խան